



**ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА**  
на  
**СДРУЖЕНИЕ „НАЦИОНАЛНА МРЕЖА НА ЗДРАВНИТЕ МЕДИАТОРИ“**  
2022 г.

**ВЪВЕДЕНИЕ**

Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“ (НМЗМ) е неправителствена организация с нестопанска цел, обединяваща здравни медиатори, медицински специалисти и експерти в различни области, обединени от идеята за развитиена здравно-медиаторната програма в България. Сред целите на организацията са развитиена застъпнически инициативи за подобряване на достъпа до здравни и социални грижи и услуги в България, продължаващо обучение и подобряване на квалификацията на здравните медиатори, въвеждане на иновативни методи за работа сред социално-уязвими общности.

**Мисия:** Националната мрежа на здравните медиатори обединява хора и усилия за промяна на политики, стереотипи и нагласи и работи за равен достъп на уязвими общности до качествено здравеопазване през модела на здравното медиаторство.

**Цели:**

- ∅ Да развива устойчиво и да усъвършенства модела на здравното медиаторство и структурата на НМЗМ
- ∅ Да подобри здравното и социалното състояние на уязвимите общности и достъпа им до здравни и социални грижи и услуги
- ∅ Да повишава общностния капацитет чрез образование
- ∅ Да формира и променя национални и местни политики в здравната и социалната сфери
- ∅ Да повишава здравната култура, информираност и умения на уязвимите общности
- ∅ Да променя представите за уязвимите общности в публичното пространство

Ежегодно и целогодишно Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“ (НМЗМ) събира информация за общини, които имат желание да назначат здравен медиатор. Проучваме нуждите на целевите групи и поддържаме контакт с



общините с цел оптимално разпределение на броя здравни медиатори, за които държавата отпуска делегиран бюджет.

**Здравните медиатори, които са наети от общините с делегиран бюджет през 2022г. са 307, разпределени в 151 общини. От 2020 г. дейността на здравните медиатори е регламентирана в Наредба №1 за изискванията за дейността на здравните медиатори.**

На сайта ни <http://zdravenmediator.net> в рубрика „Актуално за общините“ е публикувана полезна информация за процедурата за получаване на делегиран бюджет, указания за провеждане на конкурсите и изисквания за заемане на длъжността „здравен медиатор“. През 2022 г. НМЗМ продължи да консултира общините и участва в изборите за здравни медиатори по места.

Два пъти в годината събираме и обработваме информация за статута и работата на всички здравни медиатори в страната. Работещите здравни медиатори подават количествени отчети към НМЗМ на всеки шест месеца. Общините отчитат дейността на здравните медиатори веднъж годишно, в началото на следващата календарна година, с обобщен отчет, който изпращат към Министерство на здравеопазването и НМЗМ.

В периода януари - юли 2022 г. общините имаха възможност да изпратят писма - заявки за разкриване на нови бройки за здравни медиатори, адресирани до НМЗМ и въз основа на задълбочен анализ на нуждите, Управителния съвет на НМЗМ изготви списък с предложение за разпределение на броя от 322 здравни медиатори през 2023 г. Предложението беше изпратено до Министерство на здравеопазването и Министерство на финансите и те потвърдиха разпределението на здравните медиатори.

Близко половината от дейността на медиаторите е чисто социална и немедицинска по характера си, но като изключително важна тази дейност не се регламентира от Наредбата, която разписва само „здравната“ част от длъжностната характеристика на медиаторите. **НМЗМ и през 2022 г. продължи застъпничеството си за признаване на дейностите на здравните медиатори, които се определят като „социални“.** Необходимо е да се постигне координация между МЗ и МТСП, за да се допълни и унифицира профилът на професията.

През 2022 г. НМЗМ финализира своя стратегически план за следващите три години. Основните заложи цели в него са свързани с: осигуряването на устойчивост на организацията, разширяване на вътрешния мониторинг сред здравните медиатори с цел запазване на качеството на изпълнение на здравно-медиаторната програма, фондонабиране и осигуряване на допълнителни надграждащи обучения за членовете на организацията.



## **ФИНАНСОВИ И НЕФИНАНСОВИ ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ**

Цялостната политика и дейност на НМЗМ са определени от Управляващият орган на Сдружението и в съответствие с нормативната база в България. Процедурата за проектната дейност, отразяващи спецификата в дейността му, което гарантира:

- а) вземане на правилни решения от потребителите на финансовите отчети;
- б) достоверност на резултатите и финансовото състояние на предприятието;
- в) отразяване на икономическата същност на събитията и операциите;
- г) неутралност и безпристрастност;
- д) предпазливост;
- е) пълнота във всички съществени аспекти.

При прилагането на счетоводната политика на НМЗМ е дадено предимство на принципа “вярно и честно“ представяне на информацията на годишния финансов отчет. Годишният финансов отчет на НМЗМ за 2022 г. е изготвен в съответствие с изискванията на Националните счетоводни стандарти, Закон за счетоводството и Данъчни и осигурителни закони и кодекси.

Всички данни за 2022 г. са представени във финансовия отчет в хиляди лева.

### **ПРИХОДИ**

Приходите в НМЗМ се начисляват в момента на тяхното възникване. Приходите на Сдружението представляват финансираня от външни организации по спечелени проекти и от дейности, пряко свързани с дейността на организацията с цел набиране на средства, използвани за основната дейност и постигане на поставените цели. Приходът от финансираня се отчита до размера на направените разходи.

### **РАЗХОДИ**

Разходите в НМЗМ се признават в момента на тяхното възникване и на база принципите на начисляване и съпоставимост. Разходите за научно-изследователска дейност се отчитат като текущ разход за периода, за който възникват.

Разходите отчетени по икономически елементи в лева за 2022 г. са:

601	Разходи за материали	42 хил.лв.
602	Разходи за външни услуги	125 хил.лв.
603	Разходи за амортизации	0
604	Разходи за заплати	111 хил.лв.
605	Разходи за осигуровки	21 хил.лв.
609	Други разходи	139 хил.лв.
629	Други финансови разходи	0



Общо:	438 хил.лв.
-------	-------------

## СЪБИТИЯ, КОИТО СА НАСТЪПИЛИ СЛЕД ДАТАТА, КЪМ КОЯТО Е СЪСТАВЕН ГОДИШНИЯ ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

Няма настъпили съществени събития след датата на отчета за финансовото състояние.

## ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТИ И ОСНОВНИ ДЕЙНОСТИ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА

### Обучение за придобиване на професионална квалификация „здравен медиатор“ през 2022 г.

Ежегодното обучение за придобиване на професионална квалификация „здравен медиатор“ се проведе през март-април 2022 г. За трета поредна година обучението беше проведено онлайн поради продължаващата усложнена епидемична обстановка. За 11-та поредна година беше организирано съвместно между Факултета по обществено здраве на Медицински университет-София и екипа на Сдружение НМЗМ. Новите здравни медиатори работят в общините: Аксаково, Алфатар, Антоново, Асеновград, Видин, Златарица, Исперих, Каолиново, Каспичан, Луковит, Момчилград, Мъглиж, Нови Пазар, Приморско, Русе, Смядово, Столична община, Стралджа, Струмяни, Сунгурларе, Чирпан и Ябланица.

През 2022 г. с бюджет, осигурен от държавата, в България работят 307 здравни медиатори в 151 общини.

В обучителната програма са включени теми, свързани с придобиването на познанията: нормативната уредба в България, основните здравни рискове и дейности по превенция на заболяванията, практически упражнения за работата на терен от страна на медиаторите. От 2012 г. част от практическото обучение на здравни медиатори е практиката на **обменни посещения**, които се провеждат между опитни здравни медиатори и новообучени. Опитните здравни медиатори посещават новообучените и по време на тези посещения новите здравни медиатори имат възможност да бъдат подкрепени в работата си на терен, да бъдат подпомогнати в комуникацията с различните институции и да бъдат дискутирани проблемните моменти в различни казуси и отчетна документация, която е необходима.

През 2022 г. беше официално издаден Наръчник за обучение на здравни медиатори, в който са събрани полезни текстове от обучителната програма. Автори в Наръчника са преподавателите от Факултета по обществено здраве на Медицински



университет – София, изявени медицински специалисти и експерти от Национална мрежа на здравните медиатори.

## Проект

### „Наредба 26 в действие: за повече здрави бебета и щастливи майки“

През 2022 г. продължиха дейностите за осигуряване на проследяване на бременността на всяка жена в България, независимо от здравно-осигурителния ѝ статус. Всяка година в България над 7 000 бебета се раждат без майките им да са проследявали бременността си. Най-честата причина за това е липсата на здравни осигуровки. Съгласно *Наредба №26 от 14.06.2007 г. на Министерство на здравеопазването за предоставяне на акушерска помощ на здравнонеосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени*, на неосигурената бременна жена се полага един единствен преглед за целия период на бременността. Този единствен преглед не може да гарантира раждането на здраво бебе, тъй като не е възможно да се приложи превенция на разнообразните рискове за майката и детето в пренаталния период. За съжаление, достъпът дори до тези минимални услуги е проблематичен, както свидетелстват както практиката на здравните медиатори по места, така и броят на непроследените бременности, които отчита статистиката. С амбиция този проблем да бъде поставен в дневния ред на институциите и обществото в края на 2020 г. Сдружение Национална мрежа на здравните медиатори се обедини с още три организации (Клуб на нестопанските организации – Търговище, Сдружение ЛАРГО – Кюстендил и Сдружение „Жажда за живот“ – Сливен) за изпълнението на застъпническия проект „Наредба 26 в действие – за повече здрави бебета и щастливи майки“ (ноември 2020 – септември 2022 г.).

Проектът предвижда провеждане на срещи с отговорните институции и професионалисти, информационна кампания сред обществеността за важността на най-ранните моменти в живота на детето – от зачеването до третата година, работа на здравни медиатори с групи за самопомощ в три общини – Шумен, Харманли и Ботевград, събиране на обществена подкрепа за изравняване на броя прегледи за здравно осигурени и здравно неосигурени бременни жени. Важно е проблемът да получи гласност, като заедно с това да бъде получена подкрепа от специалисти, институции, партньори, но и от широката общественост. Към това е насочен и комуникационният компонент сред дейностите, ръководен от Национална мрежа на здравните медиатори. През 2022 г. дейностите на НМЗМ бяха свързани с популяризирането на резултатите от изследването „Цената на безразличието“<sup>1</sup>, осъществено в рамките на проекта. Слоган „Всяко бебе е БЕЗценно“ и фейсбук-страница <https://www.facebook.com/vsiakobebe>. За постигане на по-голяма популярност и лекота в комуникацията с обществеността, а и за



да има систематизирана информация за проблема, който е адресиран от проекта, беше създадена и интернет-страница [www.vsiakobebe.eu](http://www.vsiakobebe.eu)

Проект „Наредба 26 в действие – за повече здрави бебета и щастливи майки“ е част от по-голямата инициатива за подобряване на майчиното и детско здраве сред ромска общност „С грижа от 0 до 3“, който се изпълнява с финансовата подкрепа на фондации „Тръст за социална алтернатива“, "Отворено общество" и "Портикус". Работата по проекта ще продължи до края на месец септември 2022 г.

В резултат от дългогодишните усилия на НМЗМ и редица партньорски организации, през 2022 г. беше публикувана Наредба за изменение и допълнение на Наредба №26 от 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравнонеосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени. Според измененията, от 1 януари 2023 г. бременните жени, които не са здравно осигурени имат право на 4 прегледа за проследяване на бременността и до две хоспитализации<sup>1</sup>.

### Предефиниран проект BGLD-1.006-0001

#### „Здравеопазване за всички“

Проект „Здравеопазване за всички“ се изпълнява от Министерство на здравеопазването в партньорство със Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“ по Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“, финансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021. Дейностите по проекта адресират нуждите от подобряването на здравния статус и по-ефективното изпълнение на националните здравни политики на местата, където има маргинализирани общности, живеещи в условия на бедност и социално изключване.

Основна **цел на проекта** е подобряването на комуникацията, ресурсите и координацията на местно ниво в изпълнение на политики за здравето за маргинализирани общности чрез оптимизиране на системата за здравна медиация. Целта ще бъде постигната посредством идентифициране и анализ на блокажите в работата на системата на местно ниво, както и на проблемите в комуникацията с местните общности и намирането на подходящи гъвкави модели на работа, които отговарят на разнородната специфика на маргинализираните общности. За изпълнение на целта, **дейностите по проекта** ще бъдат насочени към:

- Подобряване на механизма за изпълнение на националните здравни политики на местно ниво;
- Изграждане на работещ модел за работа в кризисни ситуации като Covid -19 по

<sup>1</sup> За повече информация, прочетете тук: <https://vsiakobebe.eu/naredba-26/>





отношение на социално изключени и изолирани маргинализирани общности;

- Подобряване на системата за регулярно осигуряване на здравна информация;
- Апробиране на услуги и подходи за работа за преодоляване на съществуващите дефицити;
- Разширяване на дейността на здравните медиатори.

Подходът при изпълнение на дейностите ще бъде двупосочен: от една страна страна, подобряване на системата на здравните услуги за уязвими групи на местно ниво и връзката между местно и национално ниво при изпълнение на здравните политики, от друга – работа директно с уязвимите групи за изграждане на активна роля по отношение на собственото им здраве чрез:

- Предоставяне на нископрагови услуги и повишаване на информираността чрез участие на общността;
- Развиване и укрепване капацитета на местните заинтересовани страни – местна власт, РЗИ, лекари, болници, медиатори и т.н., като изпълнители на националните здравни политики;
- Оптимизиране на използването на здравната медиация, вкл. и в лечебните заведения.

През 2022 г. сред **основните дейности** на НМЗМ бяха:

- Анализ на работата на здравните медиатори на национално ниво, изработване на критерии за избор на целеви общности. За изпълнение на дейностите бяха избрани общините Бургас, Нови Пазар, Дупница, Димитровград, Казанлък, Самоков.
- Картографиране на уязвимите групи в целевите общности.
- Анализ на работата на здравните медиатори на местно ниво.
- Подготовка на модул за обучение и пилотно обучение на здравни медиатори за работа в болнични заведения. Първото обучение на здравни медиатори беше надграждащо, но предстои този допълнителен модул да бъде включен в програмата за обучение за придобиване на професионална квалификация „Здравен медиатор“.
- Назначаване на здравни медиатори да работят в болнични заведения.

Повече за дейностите и резултатите по проекта могат да бъдат намерени на сайта на проекта <https://pdp-health4all.org/bg/>. Неговото изпълнение ще продължи до 30 април 2024 г.

**15 години Национална мрежа на здравните медиатори**

**XIV Национална среща на НМЗМ**

На 17 ноември 2022 г. НМЗМ представи дейността си и своите постижения в подобряване на здравеопазването на труднодостъпни общности на официално събитие в сградата на Народното събрание под патронажа на Комисията по здравеопазване към



48-то Народно събрание. Представянето беше част от проекта, стартирал през 2010 г. „Инициатива за здраве и ваксинапрофилактика“, който обединява усилията на държавния, частния и неправителствения сектор за подобряване сътрудничеството между общини, общопрактикуващи лекари, здравни медиатори и регионални здравни инспекции. На 4 информационни щанда здравните медиатори имаха възможност да разкажат лично на депутатите от Народното събрание какво правят на терен, за изпълнението на отделни здравни кампании, какви са техните трудности, какво постигат и от каква подкрепа имат нужда, за да работят по-ефективно.

В периода 18-20 ноември 2022 г. в гр. Велинград се проведе първата Национална среща на членовете на НМЗМ след избухването на пандемията от ковид-19. Срещата беше подкрепена от фармацевтични компании MSD, Pfizer, Swixx, Roche, Ewopharma AG и организирана от МАРФАРМА. Срещата включваше надграждащи обучения във връзка с намалялото ваксинационно покритие и появата отново на недоверие във ваксините като следствие от пандемията. Бяха разгледани традиционни теми като безопасността на ваксините; методи и средства за повишаване на ваксинационен обхват с фокус върху изграждането на екипи на местно ниво от лекари, здравни медиатори и специалисти в РЗИ; повишаване на информираността относно отделните ваксинапредотвратими заболявания с ваксини от задължителния календар. Отделно място в програмата беше отделено на ваксините, които не са в задължителния календар, но са препоръчителни – срещу ротавируси и срещу рак на маточната шийка, както и за ваксините срещу сезонен грип и ковид. Две обучителни сесии бяха посветени на информационна програма за спиналната мускулна атрофия и ролята на здравните медиатори в нея.

### Проект „Развиване и повишаване на капацитета на екипа на Национална мрежа на здравните медиатори в България“

Проектът е подкрепен от OSI-Berlin със срок на изпълнение февруари – октомври 2022 г. Включва няколко основни дейности:

1. Подобряване на организационния капацитет на НМЗМ с фокус областни отговорници.
2. Мониторинг на здравни медиатори.
3. Застъпнически действия на местно и национално ниво за повишаване на имиджа на ЗМ, подобряване условията на труд на ЗМ особено по време на Ковид 19 и включване на НМЗМ и ЗМ в стратегически проекти, инициативи и програми.

Бяха организирани **4 регионални срещи** с основна цел събиране на данни за актуалното състояние по отношение на членовете на НМЗМ, подобряване на отчетността, повишаване на капацитета на областните отговорници и идентифициране на локациите за мониторинг.





Провеждането на **регулярен мониторинг** на работата ЗМ по места е една от най-важните дейности на НМЗМ. НМЗМ има разработена методология за мониторинг и се опитва ежегодно да провежда мониторинг, особено на места, за които има информация и/или сигнали, че ЗМ не изпълнява добросъвестно своите задължения и/или общината не е коректна към дейността на ЗМ. На някои места се налага спешен мониторинг и поради злоупотреба с длъжностната характеристика на ЗМ от страна на общинските ръководства. Настоящият проект ни даде възможност да проведем 8 мониторингови посещения като целта е да се оптимизира работата на ЗМ и общинските ръководства. Критериите за избор на посетените осем общини бяха най-вече:

- сигнал за нередност при работата на ЗМ, община или др.;
- нарушена комуникация между ЗМ и община, ОПЛ, РЗИ;
- negliжиране работата на ЗМ от страна на общината;
- злоупотреба от страна на ЗМ и подбиване авторитета на ЗМ на местно ниво

Мониторингови посещения бяха осъществени в 8 общини – Стрелча, Пазарджик, Търговище, Кюстендил, Казанлък, Видин, Пловдив, Разлог. Посещенията бяха извършени от експерти на НМЗМ. В следствие бяха изготвени доклади за работата на ЗМ в посетените места с цел подобряване на ефективността на работата на ЗМ на терен. Всички доклади с препоръки на НМЗМ са изпратени до общинските ръководства на посетените общини.

#### **Изводи от направената проверка на работното място и отчетността на ЗМ:**

- на повечето места ЗМ имат осигурени работни места, но в някои общини помещенията на ЗМ са на практика неизползваеми. В най-окаяно състояние е кабинетът на ЗМ в Казанлък, който на практика не може да се използва поради течове, паднала мазилка, липса на отопление и занемареност на цялата сграда. В Кюстендил също в кабинета на ЗМ има теч и мухъл. Кабинетът на ЗМ в Пазарджик е на 12-ия етаж и е недостъпен за хората от ромската общност. Добри условия има в Стрелча; В Пловдив също в момента част от ЗМ нямат кабинет.
- на някои места макар и да има компютри, те са стари и неизползваеми (Кюстендил), на други места въобще няма компютри и интернет (Казанлък)
- почти навсякъде липсва график за разпределение на работното време между административната работа в общината и работата на терен;
- на повечето места заплатите на ЗМ не са актуализирани, но са получавали допълнително възнаграждение по време на Ковид 19 тъй като работиха извънредно на първа линия;
- масово ЗМ не се включват в дискусии и срещи, когато се планират стратегически документи свързани с интеграция на ромите на местно ниво, здравни политики, социални услуги и др.



- сътрудничеството с РЗИ навсякъде е на добро ниво особено по теми като превенция на ХИВ и СПИН, ваксинации, здравно информационни срещи/беседи в общността; профилактични прегледи и кампании;
- ЗМ Съдействат на всички ОПЛ които работят в общността, имат добри партньорски отношения и работят в екип основно по ваксинопрофилактика; майчино и детско здраве; профилактични прегледи за хронично болни и др.
- ЗМ навсякъде съпровождат хора от кварталите до специалисти, ДКЦ, болници; съдействат на комисиите за издаване на ТЕЛК.

**След провеждане на мониторинговите посещения, екипът на НМЗМ изпрати на всички кметове от посетените общини специални препоръки и насоки за работа на здравните медиатори:**

- Да се подобрят условията на работното място и да се осигурят компютри и интернет;
- Да се променят трудовите договори на ЗМ и трудовото възнаграждение на здравния медиатор да бъде актуализирано съгласно *Решение № 50/03.02.2022 г. на Министерския съвет за приемане на стандарти за делегираните от държавата дейности с натурални и стойностни показатели през 2022 г.*, а именно - за периода 01.04-31.12.2022 г. са утвърдени средства за заплати за 307 щата здравни медиатори в страната, като финансовият стандарт за един щат е в размер на 13 523 лв.
- разясняване на Наредбата за дейността на ЗМ и Съгласно текстовете на Наредба 1, чл. 8 (2) за изискванията за дейността на здравните медиатори, да бъде разработван месечен и годишен план за работата на здравния медиатор: *„Кметът на общината определя пряк ръководител на здравния медиатор, който заедно със здравния медиатор изготвя годишен план, месечни планове за дейността на здравния медиатор, приоритетите в дейността му, ръководи текущата му работа и приема отчетите му.“*
- В рамките на годишния план да бъде изготвен план за съвместна работа с РЗИ и проследяване на изпълнението на този план. Включване на здравните медиатори в дейности кампании, свързани с изпълнението на профилактични програми и информационни кампании за различни заболявания.
- На вратата на кабинета на здравния медиатор да бъде обявено работното време и неговото разпределение (часове в кабинет и часове на терен) – съгласно текстовете на Наредба 1 за изискванията за дейността на здравните медиатори от 19.08.2020 г., чл. 4, ал. 4. *„Не по-малко от половината от работното време на здравните медиатори е на терен – сред уязвимите групи на територията на съответната община.“*;
- Здравният медиатор да подобри работата по описване на извършените дейности в своите работни тетрадки, с уточнението, че няма право да записва лични данни на



лицата, с които е работил (имена, ЕГН, адрес и др.), без тяхното изрично съгласие и без това съгласие да е отразено в съответствие със закона.

**Резултати от усилията на НМЗМ в застъпнически действия за повишаване имиджа на ЗМ и подобряване условията на труд на ЗМ:**

- бюджетът за ЗМ се увеличен с около 15%, а фигурата на ЗМ е все по-разпознаваема и търсена от институции на местно и национално ниво;
- НМЗМ стана член на Обществения съвет на МЗ за борба с Ковид 19 със заповед на Министъра на здравеопазването;
- НМЗМ е член на граждански съвет към Парламента;
- НМЗМ продължи да работи активно и с Парламентарната комисия по здравеопазване към 48-то НС.